

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס
האויב במקרא – גלגולה של השקפה
יוכי ניסני-כסלו | המחלקה לתנ"ך
The Enemy in the Bible: A Theological Evolution | 085630-01

שיעור	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
התשפ"ו	שנת לימודים:
ב	סמסטר:
שני, 8:00	יום ושעה
שני, 10:00–11:00	שעת קבלה:
Yoheved.nisani@biu.ac.il	מייל מרצה:
/https://lemida.biu.ac.il	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס (להרחבה)

הקורס עוסק באופנים השונים בהם נתפס האויב מבחינה תיאולוגית. על פי זרם מרכזי במקרא, האל שולט בהיסטוריה ולכן ניצחונם של עמים במלחמות כמו גם עליית אימפריות או ממלכות לגדולה הם חלק מתוכניותיו של האל. אולם מידת מעורבותו של האל, אופן מעורבותו וסיבותיה שונים בין ספרי המקרא. בקורס נעמוד על שונות זו ונזהה ביחד קו התפתחותי שחל עם הזמן. נושא זה מהווה נדבך חשוב בתיאולוגיה המקראית אשר השליכה על החשיבה היהודית גם בתקופות מאוחרות יותר.

מטרות/תוצרי הלמידה (להרחבה)

ידע

1. הלומדים יתארו את גווניה השונים של התפיסה על פיה האויב אינו אלא חלק ממטרות האל.
2. הלומדים יגדירו את הבעיות הדתיות-מוסריות העולות מתפיסה זו והשלכותיה.
3. הלומדים יכתבו שני אופנים שבהם התגלגלה ההשקפה אודות מעמד האויב כשליח האל.

מיומנויות

1. הלומדים ינתחו את הטקסטים הנלמדים תוך השוואתם זה לזה על מנת לבודד את התפיסות העומדות מאחוריהם.
2. הלומדים יעריכו את מידת השפעתן של התפיסות השונות על החשיבה היהודית מאוחר יותר.

תכנון מהלך השיעורים (כולל למידה פעילה): (להרחבה)

מס' השיעור	נושא השיעור	למידה פעילה	קריאה/ צפיה נדרשת	הערכה תהליכית/מעצבת (להרחבה)
1	"אשור שבט אפי" – האויב כמטה זעם ביד האל, ישעיה'	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.		
2	בבל כשליחת האל בירמיה כז, כט, ו-מג	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	K. A. D. Smelik, "My Servant Nebuchadnezzar: The Use of the Epithet 'My Servant' for the Babylonian King Nebuchadnezzar in the Book of Jeremiah," VT 64 (2014), pp. 109-134.	שאלות רענון
3	בבל כשליחת האל בירמיה מ	העלאת שאלות, קריאה, דיון	G. L. Keown, P. J. Scalise and T. G. Smothers,	שאלות רענון

	Jeremiah 26-52 (WBC), Texas 1995, pp. 235-236.	והשתתפות פעילה.		
שאלות רענן	K. A. D. Smelik, "The Function of Jeremiah 50 and 51 in the Book of Jeremiah", in: M. Kessler (ed.), <i>Reading the Book of Jeremiah</i> , Indiana 2004, pp. 87-98.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	בבל כאויבת האל בירמיה נ-נא	4
שאלות רענן		העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	בבל כאויבת האל בירמיה נ-נא – המשך	5
שאלות רענן	א' רופא, "סידורו של ספר ירמיה בנוסח המסורה ובתרגום השבעים", בית מקרא 56 (תשע"א), עמ' 137-126.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה. כמו כן, קריאת קטעי מחקר.	ירמיה כה – מתח בין שתי התפיסות	6
שאלות רענן		העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	היחס בין שתי ההשקפות על בבל בספר ירמיה	7
מטלת בית – הגשה בכתב או בהקלטה	ש' אחיטוב, נחום חבקוק צפניה (מקרא לישראל), ת"א וירושלים תשס"ו, עמ' 3-13.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	הקובלנה על שימוש באויב לצורך הענשה – חבקוק א	8
שאלות רענן	י' הופמן, ירמיה כו-נב (מקרא לישראל), ירושלים 2001, עמ' 568-574.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	הקובלנה על שימוש באויב לצורך הענשה – ירמיה י', ירמיה ל	9
שאלות רענן	E. L. Greenstein, "Mixing Memory and Design: Reading Psalm 78", <i>Prooftexts</i> 10 (1990), pp. 197-218.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	מטרה אלוהית ארוכת טווח בשליחת אויב – בראשית טו, תהילים עח	10
שאלות רענן	י' גרוסמן, "כבשן האש וגוב האריות (דניאל ג'ו)", מגדים מא (תשס"ה), עמ' 64-51.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	סדר מלכויות – דניאל ד-ה	11
שאלות רענן	ד' דימנט, כלים שלובים – מגילות מדבר יהודה וספרות ימי הבית השני , ירושלים תשי"ע, 334-336.	העלאת שאלות, קריאה, דיון והשתתפות פעילה.	סדר מלכויות – דניאל ד-ה – המשך	12
שאלות רענן	J. Erzberger, "Nebuchadnezzar, Lord of	העלאת שאלות, קריאה, דיון	סדר מלכויות – דניאל ב, ז	13

	the Wild Animals: Understanding a Difference between Jer LXX and Jer MT in Light of Dan" in: S. Kreuzer, M. Meiser, M. Sigismund (eds.), <i>Die Septuaginta – Orte und Intentionen</i> , Tübingen, 2016, pp. 678- 687.	והשתתפות פעילה.		
שאלות רענון		ניהול דיון ושאלות שימוש. שאלות. במצגת.	סיכום: מעמד האויב ממטה זעם בישעיה ועד תפיסת המלכויות בדניאל	14

(בקורס שנתי, יש להוסיף את המפגשים הנוספים)
*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

משקל בציון הסופי	תיאור התוצר
20% מהציון הסופי	מטלה במהלך הקורס (הערכה מעצבת)
20% מהציון הסופי	השתתפות פעילה בשיעורים
60% מהציון הסופי	בחינה בסוף הקורס

דרישות הקורס

1. נוכחות (לפחות 80%)
2. השתתפות פעילה בשיעורים
3. הכנה לשיעור לפי הנחיות
4. מטלת אמצע הקורס
5. בחינה בסוף הקורס

ביבליוגרפיה: תכנים לקריאה, צפיה והאזנה (רצוי עדכני)

- ד' דימנט, "ההיסטוריה על פי חזון החיות (חנוך החבשי פה-צ)", מחקרי ירושלים במחשבת ישראל ב (תשמ"ב), עמ' 18-37.
- י"א זליגמן, "גבורת האדם וישועת האל: הסיבתיות הכפולה בחשיבה ההיסטורית של המקרא" (תרגמה מגרמנית ר' בלום, 1963), בתוך: א' הורוביץ, ע' טוב וש' יפת (עורכים), מחקרים בספרות המקרא, ירושלים תשנ"ב, עמ' 62-81.

- י' רוזנסון, "השגחה על ישראל והשגחה על הגויים: עיון בנבואת ירמיהו בפרק כ"ה", **מגדים** ט (תש"ן), עמ' 49-62.
- ד' רום-שילוני, **אלהים בעידן של חורבן וגלויות**, ירושלים 2009, עמ' 162-267.

- J. Bright, *Jeremiah* (AB), Garden City, N.Y. 1965.
- R. P. Carroll, *Jeremiah* (OTL), London 1986.
- W. L. Holladay, *Jeremiah* (Hermeneia), Philadelphia 1986.
- O. P. Robertson, *Nahum, Habakkuk and Zephaniah* (NICOT), Michigan 1990.
- L. F. Hartman and A.A. DiLella, *The Book of Daniel* (AB), New York 1978.
- S. Niditch and R. Doran, "The Success Story of the Wise Courtier: A Formal Approach", *JBL* 96 (1977), pp. 179-193.
- B. Albrektson, *History and the Gods: An Essay on the Idea of Historical Events as Divine Manifestations in the Ancient Near East and in Israel*, Lund 1967, pp. 53-97.
- M. Cogan, *Imperialism and Religion: Assyria, Judah and Israel in the Eighth and Seventh Centuries B.C.E.*, Montana 1974.
- W. Eichrodt, "Faith in Providence and Theodicy in the Old Testament" (1934), in: J. L. Crenshaw (ed.), *Theodicy in the Old Testament* (Issues in Religion and Theology 4), Philadelphia and London 1983 (in German: 1934), pp.17-41.
- H. W. F. Saggs, *The Encounter with the Divine in Mesopotamia and Israel*, London 1978.